

Q. F. F. Q. S. 20
DISSERTATIO GRADUALIS
SENSUM DICTI,

Luc. XVI: vers. 16.

ERUENS,

QUAM

*Consensu Ampliff. Facult. Philosoph. in Reg. Acad.
Aboënsi,*

Sub PRÆSIDIO
VIRI MAXIME REVERENDI atque CELEBERRIMI
D:NI **ISAACI ROSS,**

S. S. L. L. PROFESS. Reg. & Ord.

FAC. PHILOSOPH. h. t. DECANI Maxime Spectabilis,

Publico Candidorum Examini, modeste submittit

STIPENDIARIUS REGIUS

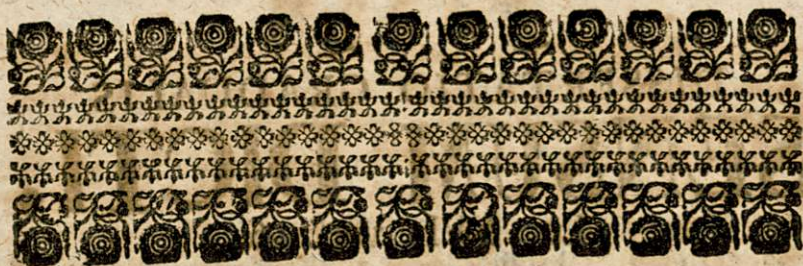
PETRUS N. BOLENIUS,

SMOLANDUS,

IN AUDITORIO MAJORI DIE XXX. JUNII,
ANNI MDCCLX.

H. A. M. S.

~~*****~~
ABOÆ, Impressit DIRECT. & TYPOGR. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL,

§. I.

Uo tempore Servator noster
in secula benedictus in terris
versabatur, præter cæteros er-
rores, duo inprimis opinionum
monstra plerorumque mentes
inter Judæos occupabant, immo
fascinabant: *Unum*: Possè homi-
nem legis Mosaicæ (externa scil. & viribus natu-
ræ præstanda) custodia remissionem peccatorum,
gratiam DEI ac vitam æternam consequi. *Alte-
rum*: Divitias, honores & commoda quævis tem-
poralia signum esse favoris Divini, quo, qui stu-
diosissime legis & Prophetarum præcepta observa-
rent eoque dilectissimi DEI Filii essent, jam in
hac vita forent mactandi, qui & ipsi post deposita
mortalitatis exuvia majorem reliquis beatitatis gra-
dum in regno gloriæ sibi spondere possent. Hinc
porro ultro sequebatur opulentos supremo Numini
gratiores esse, quam inopes & miseros. Huc per-
tinet

finet Maimonidis effatum: Rabbini nostri ajunt, non habitat Prophetia nisi super homine Sapiente, potente, divite. Origo erroris, ut conjicit Mosheim de paupertate mentis §. 14, fuit iniqua de natura cultus divini opinio. Victimis namque & sacrificiis DEUM delectari & revera placari censebant Judæi. Itaque, cum opibus præ reliquis cumulati crebriora & pretiosiora ad aras munera afferre possent, ideo his DEUM magis esse propitium & beneficum suspicabantur. Posterius hocce dogma divina gravitate oppugnat CHRISTUS imprimis LUCA XVI: a v. 15. ad finem. In qua pericopa, cum versus 16:us interpretibus non videatur nodis carere, placuit in eo enodando vires, utut tenues, bono cum DEO experiri; Tuum vero interea L. B. expetimus favorem, velis conamen nostrum mihi perstringere censura.

§. II.

CUM inter Magistros artis interpretandi, præsertim eos, qui ad sacra Oracula exponenda præcepta sua accommodant, conveniat, multum omnino præsidii ad textus quosvis feliciter rimandos dilucidandosque sicutum esse in scopi consideratione, ante omnia notamus in commate hoc nostro, Christi scopum esse statum Legis statumque Evangelii ita sibi opponere, ut ostendat majorem sanctitatem opus esse sub statu Evangelii quam antea sub statu Legali. Patet hoc ex coherentia

versus hujus 16:ti cum antecedentibus & consequentibus.

(a) Antecedentibus. Postquam Servator re-
ctum bonorum usum parabola de Oeconomo iniquo
docuisset eamque graviter applicuisset a vers. 9: no
ad v. 13: um inclus. narrat Evangelista v. 14: to
quomodo hæc excepta fuerint a Pharisæis, *Peccu-
niam amantibus* (*Φιλαργους*) scil. adunco valde na-
so hæc dicta suspendebant, seu mordacissime & i-
ta ridebant, ut signa irrisuionis in vultu & gesti-
bus, apparerent: id nimirum valet verbum græ-
cum *ἰζημυκίζουσιν* hic adhibitum. Nam CHristi lo-
quela de administrandis divitiis videbatur ipsis ad-
modum ridicula. Idque ob rationem præcipue il-
lam, quam §. 1: a jam tetigimus, opinionem puta
de bonis temporalibus signo favoris divini, unde non
potuit non penes hos homines existere summas opes
divitiasque corradendi cupiditas ac animi habitus
talis, quo virtus post numos quærenda ducitur.
Cum igitur CHristus divitibus svaderet, ut bonis
suis recte uterentur, ea imprimis inter egenos di-
stribuendo, nec divitias nimis amarent sed, ob
metuendum inde DEUM amittendi periculum, ab-
negarent suoque modo contemnerent; mirum
non erat, talia monita Pharisæis nimis absurda vi-
sa fuisse. CHristus itaque illis ita respondet (1)
versu 15: o ut totam justitiam illorum legalem hy-
pocriseos arguat, dum in gestibus quidem verbis
ac operibus externis, ut homines sanctissimi, se
gerant proque talibus se venditent (*ἀναίσχυντος ἵαυ-*

ἡς ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου) sed DEUM nosse corda i-
pſorum, quod illis nihil veræ ſanctimonix inſit.
Simul autem hic occupat illorum tacitas cogitatio-
nes, quæ ſine dubio huc redibant: Falli turpiter
Nazarenum, qui de juſtitia illorum ſiniſtrius judi-
cet, cum tamen ob illam ab univerſo populo ma-
ximi ſiant & pro juſtiſſimis habeantur, quibus co-
gitationibus opponuntur verba ultima: *πὶ τῷ ἀνθρώ-
πῳ ὕψηλον, βδελύγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐστίν.* (2:0) Ut
verſu 16:to concedat quidem, Legis Oeconomiam
circa bona temporalia quoque multum huc uſque
occupatam fuiſſe; jam autem cum Johanne ac e-
jus prædicationis ſine imprimis annunciari regnum
DEI *Spirituale*, quod cum diverſum valde ſit a
Theocratico-Civili illo, per legem Moſis introdu-
cto, eam ejus conditionem eſſe, ut qui ad illud
adſpirare velit, *vi in illud irrumperere debeat* h. e. e-
jus intuitu, in terrenis quibuſcunque ſpernendis
& abnegandis, vim veteri ſuo homini inferre.

§. III.

Scopum Domini Chriſti eo, quo §. præcedenti
diximus, tendere confirmant porro (b) con-
ſequentia: Nam in iis (3:0) ſic reſpondet, ut oc-
currat criminationibus Phariſæorum, quaſi ipſe,
taxando eorum juſtitiam ſecundum Legem, mi-
nus reverenter, ſentiat de Lege & Prophetis
velitque illos penitus abrogatos: hoc enim conſi-
lio verſu 17:0 docet impoſſibile omnino eſſe ut

vel tantillum legi derogetur. (4) Ita, ut v. 18:0
adjiciat exemplum illustrativum, quo doceat melio-
rem operum justitiam jam requiri, quam quidem
huc usque sub *Legē & Prophetis*. Cum enim Lex
permitteret divortium Christus contra Legem ita
explicat, ut dicat divortium ipsum esse adulte-
rium. Notandum autem vel maxime est, quod &
ante nos viri egregii observarunt, loqui eum de
Legē & Prophetis, non quatenus nobis exhibent
Spiritualia & ad perfectissimam sanctitatis divinæ
normam, cui neque adimi neque addi quidquam
debet, conscripti sunt: sed, pro captu Phariseo-
rum, *Legem & Prophetas* intelligere de Schemate
illo Mosaico status legalis, quo Lex attemperata
erat rebus humanis, ac per præmia temporalia
eliciebat, per poenas autem humanas extorquebat
obedientiam externam viribus naturalibus præstan-
dam adeoque Statum Theocratico-Civilem exhibe-
bat. Tandem (5:0) responsionem suam claudit
memorabili illa parabola de divite epulone & La-
zaro a v. 19. ad fin. contra irrisiones Phariseorum
v. 14 docens quam nihil sit in affluentia rerum
temporalium contra infelicem æternitatem præsi-
dii, turpiterque errare illos, dum divitas singulare
gratiæ divinæ signum interpretentur, quo legis
observantia ornetur.

§. IV.

Scopo Commatis nostri pro instituti ratione pro-
bato

bato addimus vocum in eo occurrentium expositionem. Quid ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται hoc loco significant, jam indicavimus. Non posse autem Legem & Prophetas hic in alia acceptione sumi oppido patet. Nam si Lex & Prophetæ intelligerentur, prout ad spiritualia collineant & ea præscribunt, quæ sanctitatem divinam perfectissimam ceu normam agnoscunt, non dicendi essent *usque ad Johannem, sed in omnem eternitatem* pertingere. Plane aliis utitur optimus Servator loquendi modis, cum vers. 17 & alibi de Lege agit, prout est typus divinæ justitiæ ac sanctitatis. Et quid convenientius esse poterat, quam, cum Pharisei & Scribæ hasce voces nunquam non in animo & ore haberent, eoque externam Legis & Prophetarum custodiam reipsa innuerent, quæ & in se erat voluntati divinæ conformis & ad statutum tempus judæis per modum officiorum Civilium injecta, quam ut Christus inquam, pro illorum sensu verba acciperet? *ἵνα ἰωάννου.* Particulam *ἵνα* nonnunquam continuativam habere significationem, ut Joh. V: 17. *ἵνα ἀπὸ* recte observant Philologi. Hic tamen exclusive exponendam esse haud difficulter intelligitur. Quoniam enim *Lex & Prophetæ* hoc loco pro Schemate seu Oeconomia legali interpretandi sunt, ceu modo evicimus, hicce autem status sub Evangelio expirat, non potest non *ἵνα* exclusive exponi & reddi: *usque ad*, ut sensus sit cum Johanne pristinam illam Oeconomiam finiri. Quod attinet ad formulam

ἀπὸ τοῦ, per se patet eam non intelligendam esse
 de initio præconii Johannæi, sed de ejus fine a-
 deoque transferendam esse: *postea, deinceps*. Per
 βασιλείαν τοῦ Θεοῦ notari novam illam DEI Oecono-
 miam seu regimen fidelium sub Novum Testa-
 mentum notissimum & omnibus sacras literas e-
 volventibus. Reliquis prætermisiss de verbo βασι-
 λείᾳ circa quod & maximus deprehenditur dissen-
 sus, ad huc paucissimis notamus communem esse
 sententiam quæ ei activam tribuat potestatem hoc
 sensu, quod regnum cœlorum magno numero rece-
 perit cives inque illud magna contentione irrum-
 pere homines a Johannis potissimum tempore co-
 nati fuerint. Huic autem explicationi inprimis
 obstat, quod scopum deserat. Quamvis autem in
 eo convenient omnes fere, quod de hominum
 violenta irruptione in regnum DEI omnino intel-
 ligendum sit verbum hoc; qua modum tamen
 & qualitatem irruptionis in diversas eunt partes.
 Sic nonnulli hanc violentiam referunt ad natu-
 ram fidei justificantis: Sed non videtur aliis hæc
 expositio scopo satisfacere. Haud pauci vocem
 nostram exponunt de illa violentia, qua usi cense-
 ri possunt homines viliores publicani, scortatores,
 omnisque gentilium multitudo, qui nullum jus
 velut habentes vi regnum cœlorum arripuerint.
 Sed ingenium illi magis produnt quam solidum
 judicium. Multo minus audiendi sunt, qui per
 βίασιν hunc intelligunt persecutiones adversario-
 rum & hostium, quibus regnum DEI seu fidelia
 ejus

ejus membra premunt. Certissimum enim est has persecutiones ab angeli infernalis cohorte non institui eo consilio, ut regnum DEI ad se rapiant, ut est Matth. XI: v. 12. sed ut idem destruant.

§. V.

Quod si quis forte in eam incidat suspicionem, metuendum esse ne ex nostra explicatione noxia aliqua consecutaria fluant ac imprimis errori Pontificiorum, Armenianorum & aliorum non nihil auxilii accedat, qui CHRISTUM novum statuunt Legislatorem, nosque hoc vel simili modo urgeat: Si major in Novo Testamento quam in Veteri exercenda venit Sanctitas CHRISTO jubente, sequetur eum Novam dedisse Legem nec Legem Moralem in Novo & Veteri Testamento unicam esse sanctitatis normam, ei, ut metum omnem secure deponat, auctores sumus. Adsunt enim solida omnino responsionis momenta, quæ vano timori opponamus. Immo A pluribus motivis, cum Philosophis loquimur, ad agendum secundum normam seu vitæ sanctæ in Novo Testamento quam Veteri, non valet Consequentia ad plures normas. Una Tibi norma est obediendi parentibus sive in Veteri sive in Novo vivas Testamento, nec hoc tamen impedit, quominus quovis tempore plures adsint causæ moventes, ob quas parenti sapienti & virtutis amanti, quam secus se habenti, obtemperes Tibique ob

hoc ipsum & facillius sit plura præstare & gravio-
ri poena afficiaris, si officii immemor sis. 2:do
Eadem erat Lex in utroque Testamento vetans
polygamiam & divortium, & nihilominus ob du-
ritiem cordis utrumque permittebat Moses. Nec
tamen hoc obstitit quominus utriusque fuga sub
Novo fœdere injungeretur. Vides igitur plura,
quam antea, in nova Oeconomia postulari, non
propterea multiplicata Lege. Suppeterent hujus
generis alia & quidem haud pauca nec levis mo-
menti. Sed manum de tabula: ita enim jubet
non res modo angusta domi, sed, quod præci-
puum est, penuria temporis & urgentes operæ
Typographicae. Quocirca meditationibus, in se-
quidem pretiosis, auctoris tamen vitio limbe-
cillitatis testibus, hic cogimur facere

FINEM.

